

Posudek vedoucího na diplomovou práci Aleny Scholzové *Motiv ospravedlnění ve staroegyptském náboženství*

Diplomová práce Aleny Scholzové navazuje na téma, které její autorka zpracovávala již v rámci své bakalářské práce. Je to dobře patrné například v její struktuře. Logická návaznost a výstižnost jednotlivých oddílů práce ukazuje, že diplomantka danému tématu porozuměla a že se je snaží co nejvíce přiblížit čtenáři. Právě skutečnost, že autorka stačila během studia o probírané látce načerpat mnoho informací různého druhu, stojí za největší slabinou této práce. K tomuto problému se však vrátíme níže.

A. Scholzová svou diplomovou práci rozvrhla do čtyř hlavních kapitol členěných dále podle konkrétních tématických okruhů. V první, nejrozsáhlejší kapitole nás autorka seznamuje jak s egyptským pojetím smrti (nepřítel, obnova atd.; kap. 1.1) a posmrtného života, resp. posmrtné a zásvětní existence lidských bytostí (kap. 1.2), tak s vývojem představ o posmrtném životě doložených v textových pramenech i hmotné kultuře (1.4). Diplomantka na závěr této kapitoly vhodně zařadila také oddíl věnovaný rozdílu mezi vzkříšením do zásvětí u panovníka a nekralovských osob, včetně velmi diskutované teorie o „demokratizaci kultu“ (je správné, že zde cituje oba protichůdné názorové proudy egyptologického bádání). V druhé, kratší kapitole se zaměřuje na pojetí ospravedlnění, pojmů a termínů s ním souvisejícím (např. *maa cheru* – „ospravedlněný“, doslova „pravdivého hlasu“) a jeho mytologickému příběhu o soudu Usira (a Hora) se Sutechem (2.1). Po stručném přiblížení rozdílu mezi pojetím ospravedlnění v *Textech pyramid* a *Textech rakví*, přichází kratší analýza označení, epitet a titulů pro ospravedlněné zesnulé, především se jedná o oslovení (nikoli titul!) Usir a termín *ach* (2.4). Třetí kapitola je věnována problematice posmrtného soudu, od vzniku představy o soudu nad konkrétními přečiny zesnulých až po pojetí obecného soudu s tzv. negativní zpovědí. Na tuto část přímo navazuje kapitola 4., v níž nás autorka seznamuje s ikonografickým ztvárněním představy posmrtného soudu a jeho jednotlivými obrazovými motivy, které navíc (a správně!) propojuje s obřady odehrávajícími se během pohřebního a zádušního kultu.

Jak již bylo naznačeno výše, na zaměření a struktuře nenacházím žádných větších problémů, které by bylo třeba zmínit. Stejně tak jsem přesvědčen, že autorka zkoumané problematice dostatečně porozuměla a dokázala pochopit i její drobnější nuance. Proto se níže změřím pouze na kritiku dílčích nesrovnalostí, nedostatků a drobných jazykových chyb.

Úvod do diplomové práce by měl být propracovanější, aby čtenáře lépe seznámil např. se strukturou práce, formálními zásadami a metodologickými postupy užitými při jejím vypracování. K jazykovým nedostatkům a překlepům patří například spojení Starý Egypt (namísto správného starý Egypt), užívání velkého počátečního písmene u přídatného jména egyptský, absence čárky před vazbami „a proto“ a „a tak“ či nesklonování jmen egyptských bohů a bohyní.

Část 1.3 je příliš stručná, neboť taková musela zůstat, aby nezahltla diplomovou práci různými, podstatnými, ale ne vždy s tématem přímo souvisejícími fakty. Je tedy otázkou, zda autorka neměla tento oddíl zcela vynechat a podrobněji se věnovat například ikonografii posmrtného soudu a termínům *maa cheru* a *ach iker*. Podobně také části zaměřené na pojmy *ka* a *ba* jsou příliš stručné a také zmatečné, neboť v nich A. Scholzová čerpá ze zastaralých zdrojů. Nemluvě o tom, že oddíly o těle a stínu lidských bytostí jsou odbyty jednou větou, přestože egyptské pojetí hmotného těla stojí v pozadí vzniku a užívání mumifikace.

V souvislosti s problematikou ospravedlnění se jako podstatnější chyba jeví spojování návratu do lůna nebeské bohyně Nuty skrze smrt pouze s tzv. nápodobou Usira (*imitatio Osiridis*). Přestože byl Usir opravdu synem bohyně Nuty, se sestupem do jejího těla, resp. lůna je spojena především nápodoba osudu slunce, tzv. *imitatio solis*. V části věnované ikonografii posmrtného soudu chybí odkazy na stěžejní práci Ch. Seeberové! Spojení *Kniha rakví*, užitě

v závěru práce, pokládám pouze za překlep z Knihy mrtvých, a proto mu nepřikládám větší význam.

Autorka také píše, že „egyptským pojetím zásvěti existence se určitým způsobem inspirovala velká světová monoteistická náboženství“. Takové tvrzení je třeba rozvést nebo alespoň nějakým způsobem (např. odkazem) doložit. Když A. Scholzová píše o „usirovském aspektu“ zesnulého, měla by odkázat na autora příslušné teorie, tedy Marka Smithe, podobně jako na Jana Assmanna v případě rozlišování společenské a tělesné stránky lidské bytosti. I na jiných místech by diplomantka měla více odkazovat na zdroje, z nichž čerpala nebo na související egyptské prameny a literaturu, a to především v oddílech o historii vývoje zádušních představ a pohřbívání, v nichž jsou některé části ponechány zcela bez odkazů. Podle obsahu předpokládám, že čerpala z publikací P. Maříkové-Vlčkové a J. Taylora, ale z textu to není zřejmé. S ohledem na - v rámci studia a bakalářské práci prokázané - znalosti je zvláštní, že A. Scholzová poměrně málo cituje prostudovanou literaturu, nebo odkazuje na velmi obecné studie.

Diplomová práce Aleny Scholzové ukazuje, že se její autorce podařilo do zkoumané problematiky proniknout a přinést zajímavé názory (např. že „posmrtný život krále de facto představuje vyrovnání se s mezní situací smrti na kolektivní úrovni“). Avšak právě ono ponoření se do problematiky se stalo autorčiným největším problémem, neboť její práce nakonec přináší mnoho různých a různě podstatných informací, které drolí jednotnou linii této práce a znemožňují jasné pochopení probíraného tématu.

Z tohoto důvodu a také kvůli výše uvedeným nedostatkům, ale s přihlédnutím k již dříve prokázanému autorčinu vzhledu do tématu egyptského pojetí ospravedlnění a zásvěti, hodnotím tuto práci jako v e l m i d o b r o u.

25.8. 2012

Jiří Janák